

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

mestni učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 8.

Ljubljana, 15. mal. travna 1890.

XXX. leto.

Vsebina: — z.: Navod učitelju pri pisalnem pouku. — A. Leban — Komen: Pripovedke v ljudski šoli. — Melanija Sittigova — Smlednik: Vzgojila zoper surovost. — L. Stiasny — Kamnik: Nekaj črtic iz šolskega življenja v Kamniku v minulih stoletjih. — Ivo Trošt — Razdrto: „Prazen strah“. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Književnost. — Vprašanja in odgovori. — Dopisi: Z Goriškega. — Iz Čemšenika. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Navod učitelju pri pisalnem pouku.

Dandanes sicer lepa pisava nima več tiste veljave kakor nekaj; vendar vsikdar naj se piše razločno, kajti nerazločna pisava ni nikdar znamenje velike, ampak napačne izobraženosti. V novejšem času pa celo iz posamnih potez v pisavi ugibajo značaj pisalčev.

Pisava sleharnega učenca bodi vedno razločna, priprosta, nepretrgana in dopadljiva.

Da je pisava razločna, ne smemo pri črkah pogrešati nikake pike, črtice, kljuke ali zanke; tudi debelejšje črte se morajo ločiti od tanjših. Črke morajo imeti vzporedno ležo in sicer znaša pravilna leža 55° na desno. Črke pa morajo biti med seboj tudi v pravem razmerju glede na velikost. V tem oziru moramo vedno črke vleči od črte do črte, kakor jih imamo v pisankah. Pa tudi na enak pritisek in jednako oddaljenost moramo paziti.

Pisava mora biti vedno priprosta, in vsled tega moramo pri pisanju vse umetne,

nepotrebne zavijače vselej izpuščati. S tem tudi prihranimo mnogo časa.

Pri pisanju mora učitelj posebno paziti na ležo zvezkov, rok in života, kakor tudi na držanje prstov in peresa. Pa tudi na tem je mnogo ležeče, kakšen je popir in kakšno pero. Ako pišejo učenci na tablice, morajo jih pogostoma brisati s slano vodo ter paziti, da ne razpokajo. To se zgodi, ako mokre suše pri peči ali na solnei, ali pa razpokajo, ko jim padajo na tla, če so kamenite. Pisala in svinčniki ne smejo biti prekratki, peresa pa ne preostra in pretrda. Tudi učitelj mora imeti lepo črno, gladko tablo in dobro kredo. Predno učenci pišejo črke na tablico ali popir, naj jih poskušajo s prstom v zraku posnemati. Učitelj jih mora z doslednim postopanjem navaditi pravilnemu sedenju in držanju života. Otrok se mora pri sedenju ravno držati in ne naprej. Nogé morajo biti skupaj in trdno na tléh. Prsi se ne smejo upogniti ali pritiskati na klop. Pleč učenci ne smejo držati po strani. Učenec mora tako sedeti, da pregleda učiteljevo in svojo pisavo,

ne da bi moral premikati život. Levo roko položi vzporedno ob rob klopi ter s prsti drži tablico ali pisanko. Tu slóni tudi teža života. Desno roko položi na klop do srede komolca tako, da jo more premikati od leve na desno. Palec, kazalec in sredinec držé skoraj iztegnjeni pero. Na prstanci in mezinci počivaj roka. Nikdar ne smejo učenci s skrčenimi prsti držati peresa. — Učitelj mora precej od začetka in s posebno vztrajnostjo paziti, da učenci vse njegove ukaze izpolnjujejo natanko, drugače trpi pisava in zdravje učencev. Najbolje je, ako se vse to vrši na povelje. Na prvo znamenje n. pr. jedna — sédejo učenci pravilno, na dve — položé pravilno zvezke pred sé, na tri — pri mejo pisala ali peresa, na štiri — prično šele pisati.

Kakor pri risanju tako so tudi pri pisanju jako merodajni naravni darovi učencev in sicer v prvi vrsti roka in oko, potem pa tudi nagib k redu, pravilnosti, snažnosti in lepoti; napósled sevêda tudi dobra volja in vztrajnost.

Najvažnejši činitelj pri tem pouku je pa učitelj. Glavna spretnost mu mora biti, da v trenutku pregleda vse svoje učence; druga pa, da je njegova pisava, vsaj po obliki, če tudi ne po dovršenosti — vzorna. Vestnost, natančnost in čut za lepoto ga morajo pri pouku voditi. Akoravno prijazen, vendar mora biti tudi vedno strogo-dosleden; kajti čim ostrejšje je strahovanje in čim krajše povelje, tem krajša je uporaba časa in tem večja poslušnost.

Ako deluje na šoli več učiteljev, potem je neobhodno potrebna jedinstvo gledé na oblike in na návod. Ako tega ni, potem ni pravega reda in tudi ne pravega uspeha. Prav dobro pravi slavni Kellner: „Ni bolj žalostnega pouka v ljudski šoli, nego lepopisje, ako se mehanično poučuje“.

Jako važno je tudi narekovalno pisanje, kajti s tem šele v resnici uvedemo skupni pouk v šolo. S tem uvedemo duh in življenje, red in strah med učence. Vzgojna načela stopijo tu posebno v veljavo, kajti boljši učenci se zadržujejo, lenuhi pa vzpod-

bujajo; saj mora vsak delati in vsi jedno in isto, učitelj pa ima nadzorstvo čez vse. Posebno dober sad rodi ta metoda na nižji in srednji stopinji. Návod za to metodo je tá: Učitelj šteje pri sleharni črki vse tanke poteze z 1, vse debele pa z 2, ali pa ukazuje „gori, doli“; najbolj v navadi pa je štev vseh potez s številkami 1, 2, 3, 4 itd. V začetku šteje učitelj ter piše tudi sam na tablo, pozneje samo šteje in učenci pišejo, napósled pa štejejo posamni učenci, pišejo pa vsi. Tako n. pr. učitelj napiše na tablo črko i ter pokaže, da je sestavljena iz tanke črte gori, debele doli, kljuka spodaj in pike na vrhu. Nato učitelj piše sam nekoliko časa na tablo potem pa s prstom po zraku: „Tenka črta gori, debela doli, kljuka spodaj, na vrhu pika!“ Učenci pišejo za njim v zvezke. Sedaj opomni učitelj učence, da bode črke dele štel in sicer 1, 2, 3, 4. Učenci zopet pišejo po štetju. Potem pokliče učitelj zdaj tega, zdaj ónega učenca, ki šteje tako, kakor prej učitelj ter piše sam in součenci na povelje z njim.

Ta metoda posebno pospešuje vzdrževanje reda pri pisanju, poleg tega pa učenci natančno spoznavajo sestavo in obliko črk. Popravljanje učitelj izvršuj vedno z vsem razredom, ne pa s posamnimi učenci v zvezkih.

Na najnižji stopinji učenci tudi morejo pisati v zvezke po tiskanih, n. pr. višnjevih predpisih. S tem se privadi roka in oko pravilni leži istotako, kakor na vrt vsajeno drevesce privezanemu kolu. Pozneje seveda je treba samostojnosti. Učenci naj se privadijo ne le na tri črte pisati, ampak tudi na jedno. Na višji stopinji morajo tudi znati sami črke razdeliti v svoje prvotne dele ter jih ustno opisati, s početkom po predpisu, pozneje tudi na pamet.

Vsikdar naj pa učitelj na šolsko tablo ali v šolarske zvezke piše vzorno in vzgledno! Poleg tega mora tudi še imeti veliko potrpljenja in vztrajnosti. Učitelj naj tudi dosledno pazi na to, da bodo učenci v šoli v vse zvezke lepo pisali, naj si bode torej lepopisje, pravopisje, spisje ali računstvo. Bolje je malo pisati, a lepo, nego mnogo a zani-

k a r n o ! Hitro in lepo pisanje naj pride samo ob sebi. Za lepopisje nenadarjeni učenci se vender z lahkoto privadijo različni pisavi, katero more brati vsakdo. V tem oziru je napravil Niebuhr prav dobro opazko z besedami: „Das Absenden eines schlecht geschriebenen Briefes ist eine so unverschämte Handlung, wie ich nur irgend eine weiss“.

Učitelj ne sme tudi le grajati pisave učencev, marveč jim skupno na tablo kazati, kako se lahko varujejo napak. Vzorna učiteljeva pisava je najboljša metoda.

Kakor pri vsakem pouku, tako je tudi pri tem zelo važno, da učitelj napreduje od lažjega k težjemu, ne pa po abecednem redu. Pri slovenski pisavi v to svrhu priporočamo naslednjo razvrstitev in sicer male črke: i, u, n, m, r, v (w), z, ž; e, l, b, c, č, o, a, t, d; p, j, g, (q, y); h, k, f; s, š. Pisava bodi v začetku vedno velika, kajti drugače ni razločna, torej tudi ne lepa. Na najnižji stopinji je seveda pisanje v zvezi z branjem. Kadar učenci pričnejo s črnilom pisati, poskušajo naj v začetku rahlo s suhim peresom, kajti drugače preveč pritiskajo in mažejo, ker so se s kamenitim pisalom navadili tako. Snažnost je tu jako važna. — Potem pa se more pričeti z narekovalnim pisanjem, katero smo prej natančneje razložili. Točnost in strogost je tu glavna stvar. Ako tu učitelj preveč prizanaša, potem postanejo učenci zanikarni.

Pri velikih črkah svetujemo sledeči vzpored: U, (Y), Z, Ž; I, J, H, K; V, (W), A, N, M; P, R, B, T, F; C, Č, G, Q, O, S,

Š, L, E; D.*) Posamne črke treba je v razne poteze razdeliti. Pozneje treba učitelju paziti tudi na to, da so posamne črke in tudi črte jednako narazen. Končno pišejo učenci po predpisih. Važno je tudi pisanje števil, v začetku seveda v naravni vrsti, pri lepopisji pa n. pr. v sledečem redu: 1, 4, 7, 6, 0, 9, 5, 2, 8, 3.

Na večrazrednicah vadimo tudi nemško pisavo na enak način.*) Učitelj naj vedno pazi, da je vse pisanje v šoli lepopisje. Tudi pisava na jedni črti ali na podkladku mora biti lepa, ako je tudi manjša.

Na meščanskih šolah učimo učence še okroglo (ronde-) pisave in lapidarne.

Za rondpisanje imamo posebna peresa in posebno liniaturo. Zvezke morajo učenci vedno ravno držati pred seboj, peresa pa po konci ter ne ž njimi pritiskati. Za posamne črke je treba posebnih predvaj, to so razne črte in kljuke. Učenci najprej pišejo po učiteljevem navodu s šolske table, potem po tiskanih predpisih.

Za lapidarno pisavo potrebujemo ravnila in šestila (cirklja), s katerim najprej napravimo mrežo iz enakih malih kvadratov. Za sleharno črko potrebujemo 7 kvadratov na visokost ter 3, časih 4 na širokost. Črke poteze vlečemo večinoma z ravnilom, prostor med njimi pa zalijemo s črnim tušem. Navadne slovenske velike tiskane črke v naših knjigah imajo to obliko, malo so umetneje sestavljene.

— z —

*) Glede na obliko črk je poučevanje v pisanji na raznih šolah kaj različno. Za napredovanje v tej stroki pa je jako želeli, da se doseže več jednosti v oblikah. V to svrhu so najbolj priporočati oblike po Fr. Kurandi, katerega predpisna zbirka se dobi v zalogi šolskih knjig na Dunaji za 46 kr. Ured.

Pripovedke v ljudski šoli.

„Dragi otroci! Ako bodete danes prav pridni, mirni in poslušni, povem vam lepo pripovedko;“ ali: „Ako bodete danes glasno, jasno in v celih stavkih odgovarjali, povem vam konci pouka lepo zgodbico“. — Jako

dobro bodo vplivale take besede na šolsko mladino. Takoj je v šolski sobi vse tiho, otroci mirno sedé, pazno poslušajo vsako učiteljevo besedo. Vse se vrši v najlepšem redu.